

Творчески акценти в процеса на създаването на музикална приказка

Петя Стефанова

Creative aspects of the process of developing a musical story

Petya Stefanova

Abstract: the current paper discusses diverse options for the creation of musical stories based on the texts of Gianni Rodari. The proposed creative tasks are suitable mainly for working with pupils in the regular and extramural classes. They can be successfully integrated in the compulsory pre-primary and primary school training of young learners if the principles for chronological story development and simplicity are applied in their creation. An important factor for their integration is the level of musical competence (as specified in the curriculum requirements) and the psychological features of children at different ages. The process of the creation of a musical story is multifaceted in its essence and aims at developing children's imagination, their artistic performance and opportunities for communication with the means of music they have.

Key words: music story; creation of music story process, music education.

ВЪВЕДЕНИЕ

Поради възможността за артистична изява на деца музикалната приказка е предпочитан жанр от музикалния педагог при подготовка и представяне на празници в детската градина. От друга страна, жанрът често се свързва с неформалните форми на музикално образование. Създаването на музикална приказка само по себе си е творчески акт, изпълнен с множество предизвикателства както за музикалния педагог, така и за „авторите“ - изпълнители. Настоящият доклад е фокусиран с оглед на методическата последователност, като същевременно са заложени примерни творчески задачи по конкретни текстове на Джани Родари. Апробирани в музикалното ателие, те могат успешно да се приложат и във формалното образование.

.....

ИЗЛОЖЕНИЕ

Терминът „музикална приказка“ се възприема в музикално-педагогическата практика нееднозначно. Под съответното наименование могат да бъдат открити както художествени текстове с музикална тематика, адресирани към детската аудитория, така и тематично анонсирани музикални ателиета („музикални работилнички“). Под формата на музикална приказка фигурират и литературни текстове в аудио формат, с акцент към различни звуци, представени от музикални инструменти с образователната задача – въвеждане на нови понятия. Авторът приема определението за музикална приказка като синкретично образователен жанр с акцент към музикалните дейности: „Музикалната приказка е словесна – музикална, двигателна и интерактивна форма, която свързва приказката, оперетата и мюзикъла в единство.“ [1, 28]. Нейната *привлекателност* се гарнатира от възможността за комуникация, партниране, вживяване в образните характеристики на героите и реализиране на непринуден творчески обмен. Като следствие от атрактивната страна на жанра може да се говори, че по непринуден начин децата достигат до *осъзнато възприемане на връзката между словото, движението и мелодизирането* (вокалното изпълнение). В чисто музикален аспект добре подбраният художествен текст, като основа за

поставяне на музикални задачи, дава *ярка представа за темброви характеристики, динамични нюанси, темпо, ритъм и интонация*. „Същевременно мелодиите в музикалната приказка позволяват изработване на хореографии (танци), както и ритмично, пластично изразяване на движения, характерни за даден герой“ [1]. Докато търсенето на най-подходящите места в литературния текст за изпълняване на звукоподражания, мелодизиране на монолози, изпяване на реплики на персонажи, подчертавайки характерните им особености в диалогови съчетания, ни приближава до *оперетата*, двигателно-танцовата характеристика на герои, настроения и състояния ни препраща към особеностите на жанра *мюзикъл*.

Поставянето на задача за мелодическа импровизация по диалози от приказки, разкази и други художествени текстове в клас представлява своеобразен акцент в часа по музика, който може да бъде предпоставка за съчиняване на музикална приказка, следвайки определена методическа последователност:

1. Учителят припомня основните сюжетни моменти от приказката, като предлага идеята за съчиняване на мюзикъл. Обсъждат се най-подходящите за мелодизиране диалози, свързани с възловите моменти в сюжета.
2. По идея на учниците, насърчени от учителя, възниква творческа задача за създаване на елементарен сценарий, в който репликите на героите „да са удобни за пеене“, т.е. да са в стихотворна форма.
3. По предложение на един от учниците се обособяват три действащи лица. Класът се разделя на три групи (по желание), всяка от които обмисля стихотворния вариант на репликите на един от героите.
4. С колективните усилия на всички ученици и с дискретната помощ на учителя се оформят стихотворно репликите на главните действащи лица.
5. Учителят или един от учниците предлага началото на репликата на разказвача, при което отделни деца продължават и завършват мелодията. Подбира се най-сполучливият вариант и се заучава от всички деца. Изпълнението на репликата на разказвача от всички прозвучава като своеобразно музикално встъпление, което предшества същинския музикален диалог между основните персонажи в приказката.
6. Учителят насочва творческото въображение на учниците към импровизация на музикална характеристика на героите с вокал по асоциация с истинския мюзикъл, където музикалните характеристики прозвучават най-напред в оркестрово изпълнение.

Следва мелодическа импровизация върху репликите на героите (напр. въпрос на вълка и репликата на – отговор на Червената шапчица. [3]

Добре прецизираните задачи, следващи принципите на достъпност и последователност, гарантират и успешното им изпълнение. Така например, **следвайки по-свободната форма на музикалното ателие, успешно може да се разгърне цялостната концепция за създаване на музикална приказка с множество детайли**. За целта е необходимо да е предварително зададена възрастова рамка, която не трябва да варира прекомерно (напр. 7-8 годишни деца). Това би гарантирало нивото на музикалната им компетентност, респективно колко често са посещавали музикални занимания, хорови формации и др. За целта на коректното изясняване е дорбе да се попълни анкета от родителите и да се проведе предварителен разговор с децата, който може да се реализира като аудио анкета.

Причудливи като съдържание, приказките на Джани Родари провокират детското образно мислене, но също така самите художествени текстове често са носители на определени фонични характеристики. Самият автор в своя труд „Граматика на фантазията“ дава конкретни творчески задачи и напътствия, насочени към стимулирането на детското въображение със средствата на речта и художествената изразност. Те успешно могат да кореспондират с възможностите за озвучаване на литературния текст посредством музикалното изкуство. [2]

Изборът на подходящ литературен текст от педагога за създаване на музикална приказка, както беше споменато, е от изключително значение. Приказките „Бриф, бруф, браф“; „Маймуни на път“; „Заспиване, събуждане“ са част от известните и любими на децата художествени текстове – „Приказки по телефона“. [4] Алгоритъмът на поставяне на задачите е необходимо да бъде съобразен с потенциалните звукови акценти във всеки от примерните текстове:

1. Кратки упражнения - игри за „разгриване“. Това може да са мелодизирани имена, реплики и др. на основните герои; пресъздаване на фонові звуци; имитация на звукови примери и др.

В приказката „**Бриф, бруф, браф**“ [4, 24] се разказва за „специален език“, който децата измислят, докато си играят и разговарят. Тук основен *акцент* са комуникацията и игровият подход. Именно в подготвителните упражнения е мястото, където може да се предложи на децата да създадат например: а) кратки диалогови форми в посока говорно - певческа интонация. Изключително подходящо е преувеличването на основните говорни интонации, което ще спомогне за осъзнаване им при изпяване. Добра практика е след поставяне на играта „измисли си нов език“, която може да се изиграе по двойки в малки групи, да се изисква обособяването на конкретни звуково-интонационни акценти моменти, които са вече са носители на удожествени звукови характеристики. При „композирането“ им се търси убедителност на звученето - мелодична линия с конкретни ладови характеристики. По този начин стигаме до следващите стъпки:

2. Определяне на основните смислови моменти и техните звукови характеристики – добре е децата да се обосноват, като в беседата всеки представи лично мнение.
3. Подбор на средствата за звуково представяне на отделните моменти. Поради широката палитра от възможности за преподавателя е важно предлаганите възможности да кореспондират с познанията на децата за музикалните термини, изразни средства, инструменти и др.
4. Коментар и избор на най-подходящите места, където ще прозвучи *лесен*, съчинена по текста, върху който се работи; инструментален съпровод с детските музикални инструменти на някои моменти от приказката като звуков израз, като акомпанимент на песните или на части от тях; част от самостоятелна звукова картина, свързващ елемент при появата на герои или смяна на природна картина. Интересен пример е приказката „Бриф, бруф, браф“, в която при споменавање на измислените от децата думи: „мараски, барабаски, пипиримоски“ децата често избират за придружаващи звукови акценти инструментите маракаси, барабани и пианино.
5. Определяне на възможностите за съчиняване на танц. Подбор на характер, движенията, с които основно са им представени, мястото, където се развива действието и др.

В приказката „**Маймуни на път**“ [4, 81] децата биха могли лесно да стигнат до предложения и подбор на мелодия, която е ритмична, дори маршова и се явява

смыслов обединител: „вървели, вървели...“; движение в кръг: „пътували, пътували, но не били излезли от клетката на лъва и само обикаляли в кръг като конете на някоя въртележка.“ Появата на всеки от героите може да бъде съпроводена с импровизация на танцови стъпки върху предварително подбрана музика, двигателна импровизация върху ритмични последования, изпълнени и/или предварително записани от децата и др.

6. Акцентиране върху музикално-изразните средства. От откриването им в литературния текст до финалното изпълнение осъзнаването на изразните средства на музикалната реч е основно предизвикателство пред творческия екип.

Приказката „**Заспиване, събуждане**“ [4, 77] е пример за взаимодействието между динамичните нюанси в музиката и пространствено - образните характеристики на действията на героите.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Акцентите, проследени в конкретиката на примерни творчески задачи, представят опита на автора и дават една методическа насока в творческия процес на създаване и художествено реализиране на музикалната приказка по литературен текст. Възможностите за създаване на произведения с определена художествена стойност и завършеност изискват предварително изработване на цялостна концепция – идеен проект, чрез който акцентните моменти в създаването на музикалната приказка ще са обвързани с провокиране на фантазията на децата, възможността да „облекат“ в звуци, мелодия или танц най-въздействащите моменти и, не на последно място, да покажат артистичност в изпълнението на създадените от тях музикални приказки.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] Панайотова, Ц. Модел за езиково и креативно развитие на 2 – 9 годишни деца. изд. „Даниела Убенова“, София, 2012.
- [2] Стефанова, П. Озвучаване на литературен текст като форма на развитие на творческото мислене на деца от предучилищна и начална училищна възраст. Алманах, Национална музикална Академия, бр. 6, 2014.
- [3] Арнаудова, В. Съчиняване на музика в клас. изд. Макрос 2000, Пловдив, 1997.
- [4] Родари, Д. Приказки по телефона. София, 1981.

За контакти:

Петя Иванова Стефанова, Катедра Български език, литература и изкуство, РУ „Ангел Кънчев“ е-mail: pstefanova@uni-ruse.bg